

Gary R. Bunt: *Islam in the Digital Age – E-Jihad, Online Fatwas and Cyber Islamic Environments*.

Pluto Press, 2003. 237 sider.

Bogen er en efterhånden ældre udgivelse i Pluto Press' publikationsserie 'Critical Studies on Islam', som er redigeret af Azza Karam og Ziauddin Sardar. Serien har til formål at stille skarpt på muslimer i nutiden og de islamfortolkninger, som øver indflydelse på den globale scene. Forlaget har en aktivistisk dagsorden med sine publikationsserier, som, man ønsker, skal kunne bruges både inden for den akademiske, politiske og journalistiske verden.

Gary Bunt er ph.d. fra University of Wales og senior lecturer i Islamic Studies. Han etablerede sig som én af de førende forskere inden for cyberislamiske studier med sin første bog, *Virtually Islamic* i 2000. Siden denne udgivelse er antallet af hjemmesider med islamisk indhold blevet dramatisk forøget, særligt i forlængelse af 11. september 2001.

Bogens bredere fokus er muslimsk tilstedeværelse på internettet. Forfatterens formål med bogen er først og fremmest en beskrivelse og diskussion af grundlæggende træk ved det cybermuslimske miljø (*Cyber Islamic Environments*) i et post 11. september-miljø på internettet. *Cyber Islamic Environments* er et bredt favnende begreb, som betegner både kontekster, perspektiver og anvendelser af internettet af muslimer. Forståelsen af, hvem en muslim er, ser forfatteren som baseret på individets selvforståelse som sådan. I stedet er hans interesse udelukkende koncentreret omkring variationer i anvendelsen af internettet som et "islamisk instrument" og essentielle karakteristika ved disse anvendelsesformer.

Bunts fænomenologiske tilgang implicerer, at han koncentrerer sig om fænomenerne, som de

fremtræder på skærmen. Dette tvinger ham til at forholde sig til indledende klassiske betragtninger omkring betingelser for adgang til internettet overhovedet (betydningen af region, køn, indkomst, uddannelsesniveau, sprog etc.), selvom han dog ikke går i dybden med disse betragtninger. Forfatteren har bygget sin fænomenologiske beskrivelse op omkring to særskilte fænomener: *e-jihad* og *online-fatwas*. Begreberne er ikke Bunts egne, og selvom begreberne ikke i sig selv er betegnende for indholdet, så giver de en idé om forfatterens intention med at koncentrere sin fremstilling omkring disse. *E-jihad* skal forstås som kampen imod ikke-muslimer udført via internettet i form af hacktivism, hacking og cracking. *Online-fatwas* dækker over forskellige former for beslutningsprocesser og autoritetsformer i *Cyber Islamic Environments*. Bogen er opdelt i 11 kapitler, hvoraf kapitel 2 til 6 omhandler forskellige former for virtuel aktivisme med et muslimsk perspektiv, med særligt fokus på forskellige former for *e-jihad* inden for en muslimsk dagsorden i forlængelse af 11. september 2001. Kapitel 7 til 10 omhandler *online-fatwas*, som de kan komme til udtryk på internettet.

Bogen er interessant, fordi den forsøger at indfange de flimrende og hyperdynamiske fænomener på internettet ved hjælp af fænomenologiske redskaber. Derved brydes nye veje inden for et felt, som givetvis vil blive en integreret del af islamforskningens kerneområder i fremtiden, hvis det ikke allerede er blevet det. Som sådan er den anbefalelsesværdig. Men den fænomenologiske tilgang åbner også for interessante problemstillinger omkring beskrivelse og analyse af virtuelle fænomener samt arkivering af kildemateriale, hvilket forfatteren også gør opmærksom på. *Cyber Islamic Environments* er flygtige og midlertidige, hvad man kan forsikre sig om ved at gå en håndfuld af de ca. 150 websides igennem, som er listet bagerst i bogen. Bunt har dog taget højde for dette

ved samvittighedsfuldt at opdatere ændringer på de beskrevne hjemmesider i 3 år efter bogens udgivelse.

Bogen giver et glimrende indblik i variationen af muslimsk tilstedeværelse på internettet, samt de problemer og udfordringer, der er forbundet med studiet af denne tilstedeværelse.

Tallat Shakoor, forskningsassistent
Center for Ungdomsforskning, Learning Lab
Denmark,
Danmarks Pædagogiske Universitet